

"Haurem de reformar la Co

—Amb aquestes eleccions sembla evident que comença un nou període en la vida política espanyola, i un període en el qual les qüestions sobre el model d'estat, sobre les realitats nacionals i el seu encaix sortiran inevitablement en el debat. Què caldria esperar —essent optimista— per a aquest nou període que comença?

—No tan sols perquè comença un període nou, sinó també perquè ja fa més de vint anys de la mort de Franco, crec que cal reclamar una reflexió intel·lectual profunda sobre el model d'estat. La Constitució va servir per a la transició, però ara hem de veure què funciona i què falla. Hem de veure si volem un estat autonòmic o un estat federal o una altra mena de solució. I això, fer-ho no pas amb grans paraules, sinó amb un treball rigorós sobre les qüestions concretes. I tinc la sensació que, d'aquesta reflexió, en sortirà, com una de les conclusions imprescindibles, la reforma d'alguns articles de la Constitució. Perquè una cosa és evident: amb el model actual, tot això no està ben resolt.

—Ja que hi som posats, què en podem canviar de la Constitució?

—Jo en tocaria poques coses, d'entrada. Cal analitzar-ho tot amb rigor i sense pressa. Hi ha unes quantes coses evidents, i jo ja hi vaig votar contra en el seu moment com a senador de l'Entesa. Per exemple, el que fa referència al Senat. Cal un senat? Com ha de ser? El que és evident és que el que hi ha ara no serveix, perquè es va fer amb la intenció que no servís, perquè no tingués força. Per exemple, cal modificar la prohibició de federar comunitats autònomes. I cal una reflexió a fons sobre el model d'estat, i de reflectir-ho a la Constitució.

—Per tant, superar l'estat de les autonomies, que és el model que marca la Constitució.

—El problema no és el concepte. El problema és el cafè per a tothom. Miri, sap d'on neix el concepte d'autonomia? Doncs del fracàs del republicanisme federal. Que fracassa perquè, de fet, no hi ha en tot l'estat, fora de Catalunya i potser del País Valencià, republicans federals. I el federalisme acaba esdevenint el "Viva Jumilla", el cantonalisme. Contra això s'aixeca el concepte d'autonomia, que vol dir que qui la necessita la demana, i la hi concedeixen segons les seves

L'historiador Josep Benet demana en aquesta entrevista al món intel·lectual que dirigeixi la discussió sobre com ha de ser l'estat espanyol i, als partits nacionals catalans, que pactin un programa comú de mínims per afrontar la nova etapa que ara comença.

necessitats. A cadascú allò que vol i allò que necessita.

—Per tant, parlar d'estat de les autonomies seria una mena de contradicció. El cafè per a tothom seria als antípodes del concepte d'autonomia.

—Naturalment. L'autonomia és, per concepte, asimètrica. És el federalisme allò que teòricament és igual per a tothom. Però resulta que tampoc no tenim un estat federal. Tenim un sistema atípic, federalitzant, però no ben bé federal. Perquè quan em vénen alguns defensors del federalisme els pregunto: com els Estats Units, per exemple? Que pugui haver-hi pena de mort o divorci en un estat sí i en un altre no? Hi ha usos molt tramposos de la paraula federalisme.

—Hi ha sectors polítics que diuen que, de fet, l'asimetria ja hi és, a la Constitució. Que la distinció entre regions i nacionalitats permetria una lectura asimètrica. Uns altres diuen, en canvi, que això no té cap mena d'importància.

—Sí que hi és, per això la hi vam posar. Però també és veritat que, després, l'article 143 obre una porta al cafè per a tothom. La Constitució és enormement contradictòria. Hi havia un problema damunt la taula, que era el que plantejaven Catalunya, Euskadi i potser també Galícia, i el van resoldre com van poder. Malament, perquè de fet no va quedar resolt. El mal és que durant tota la transició es va improvisar molt, es van fer moltes coses sense cap mena d'estudi o de planificació, i per tant es van fer molts disbarats.

—Vostè és dels qui pensa que els mals actuals ens vénen de la transició, dels pecats de la transició.

—Jo crec que per entendre la situació actual cal tenir present com va anar la transició, i també d'on veníem. Quan mor Franco, en el conjunt de l'estat desconeixen absolutament l'autonomia. Al contrari, hi ha un clima d'odi, perquè el pensament que ha dominat la societat espanyola durant el franquisme és antiautonomista. Per tant, l'autonomisme era molt minoritari, molt localitzat, i no hi participava ni tan sols l'antifranquisme. Podia haver-hi simpatia, però hi havia sobretot desconeixement. Recordo que en una trobada clandestina entre intel·lectuals catalans i castellans, als anys 60, vaig repartir els textos de l'Estatut de Núria, el de la Comissió Constitucional i el del 32. Hi havia gent com en Rídruejo o l'Areilza. Doncs em va venir en Rídruejo i em va dir: "Escolti, això és molt

nstitució"

moderat". No se l'havia llegit mai. Gent com en Ridruejo o l'Areilza havien fet la guerra, havien guanyat la guerra, sense haver-se llegit mai l'Estatut de Catalunya, però combatent-lo.

—*Diu que hi havia desconeixement, però també simpatia. En aquest sentit, el clima d'aquell moment era en moltes coses millor que no el d'ara mateix.*

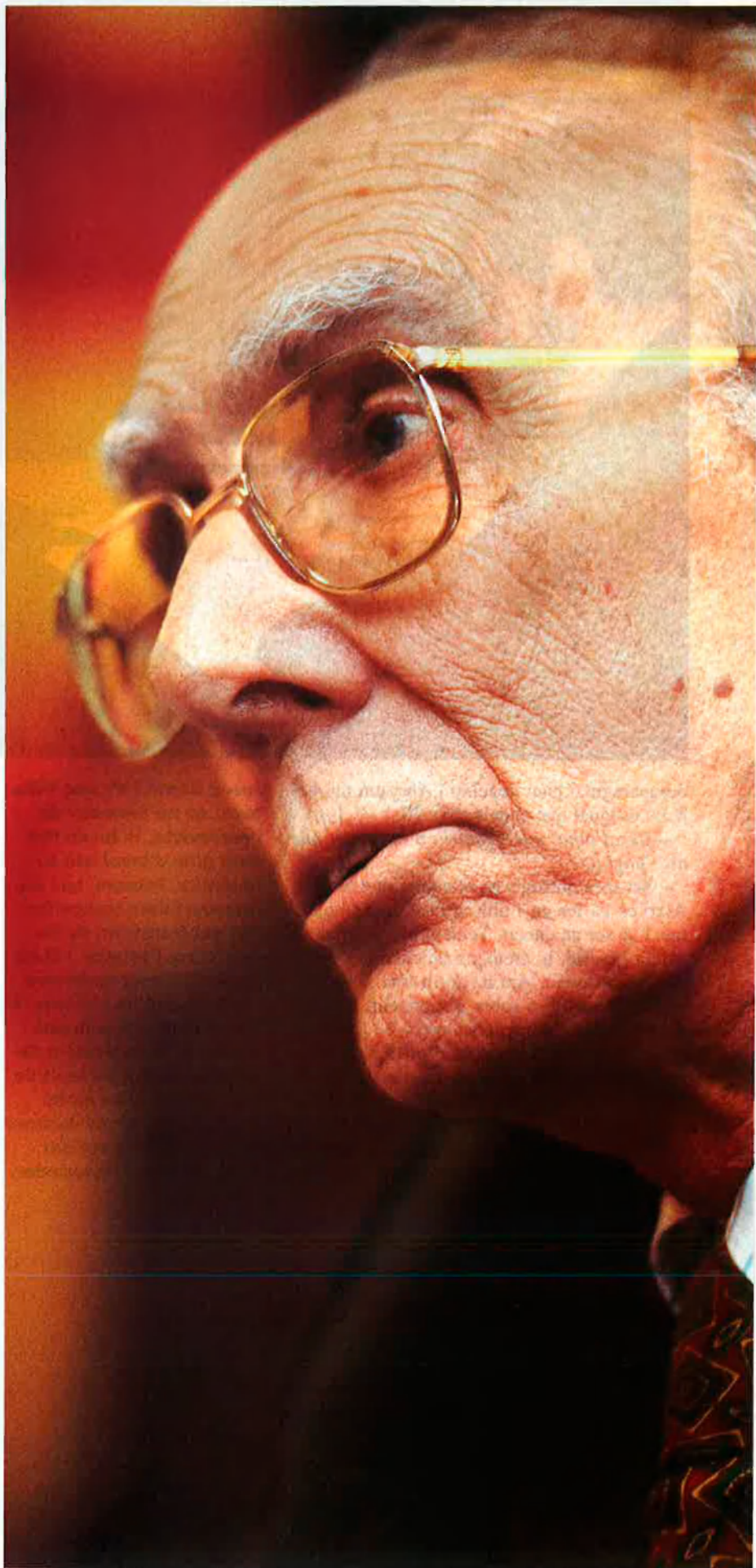
—Hi havia simpatia, perquè hi havia respecte, hi havia un prestigi de Catalunya. Això va permetre que l'Estatut actual fos, en algunes coses, millor que no el del 32 —per exemple en aspectes com l'ensenyament—. I millor, probablement, del que podríem obtenir ara. Als polítics i als intel·lectuals castellans, els impressionava d'una banda la unitat que hi havia darrere la petició d'autonomia. El fenomen de l'Entesa dels Catalans va tenir moltíssima força. D'una altra, Catalunya tenia un prestigi intel·lectual, un prestigi democràtic. Ens deien, quan el franquisme encara no s'havia acabat, que aquí era com si ja hi hagués democràcia. Per això ens accepten coses que semblaven impossibles. I per això els primers governs de la transició accepten de bon començament que la qüestió de Catalunya és una qüestió que s'ha de resoldre, que és damunt la taula. Això ja ni es discuteix.

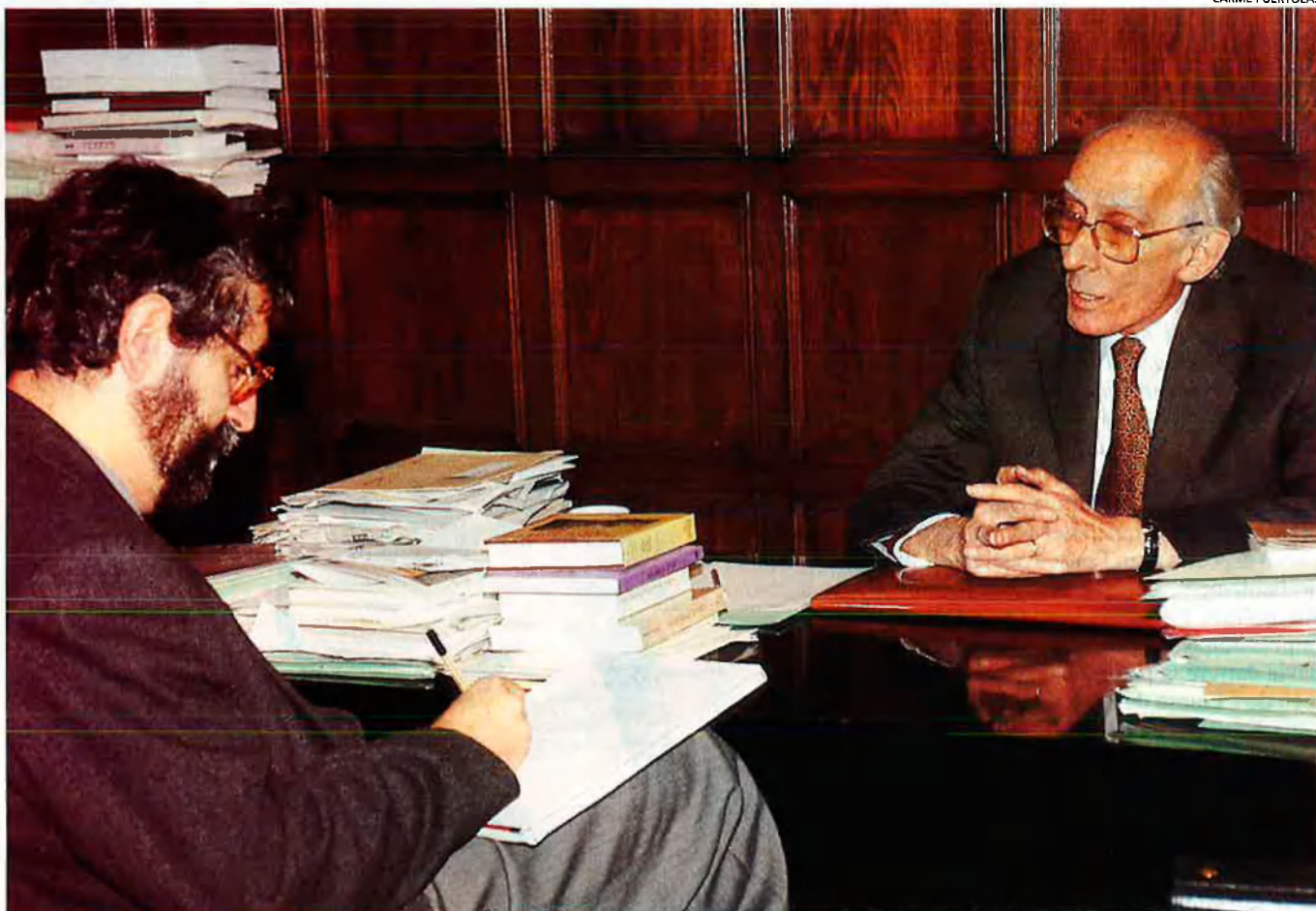
—*Tot i així, vostè mateix deia que no es resol bé.*

—Perquè s'improvisa. Improvisen ells i improvisem nosaltres. Nosaltres tampoc no ho havíem estudiat. Moltes vegades a les reunions els nostres negociadors no podien dur ni tan sols assessorament tècnic. Sabent com va anar tot plegat, Déu n'hi do del que en va sortir. Va ser meritori, en aquelles circumstàncies. I repeteixo: avui dia seria difícil, malgrat tot, de tornar a obtenir un Estatut com el que tenim.

—*Què ha passat, des de llavors, perquè hi hagi hagut aquest retrocés diguem-ne ambiental? Han fallat ells o hem fallat nosaltres?*

—Hem fallat tots una mica. D'una banda, hem perdut prestigi. Sortíem, com deia, d'una situació sense tradició autonomista, i per tant el sistema necessitava pedagogia, i en això hem fallat allà i aquí. Allà, en part, perquè no n'hi ha hagut la voluntat. Aquí, més aviat per errors. S'han fet coses, no dic que no, i se n'han encertades moltes, però el resultat no és bo. Miri, no ha costat gens de fer reaparèixer tots els vells dimonis de l'anticatalanisme, potser perquè mai no havien

desaparegut. Quan llegeixo l'*Abc*, em rejovenix: és igual que el dels anys 30.

—Des d'aquí, què s'hauria d'haver fet que no s'hagi fet?

—Ser més presents en el camp intel·lectual. Això es va fer en l'última fase del franquisme, i va ser un encert. Teníem una política de cara a Madrid, hi érem, assistíem a les trobades, predicàvem. Ara ha sortit una nova versió del meu llibre sobre el genocidi cultural del franquisme contra Catalunya. Va haver-hi una crítica molt favorable d'en Tusell dient que, el llibre, l'havia impactat. Senzillament, no ho sabia. Ningú no li ho havia explicat. Però continua sense haver-hi cap llibre en castellà que expliqui aquest genocidi cultural. Quan Aznar va dir fa un temps que no sabia si hi havia hagut persecució contra el català, ho podia dir de bona fe. Qui li podia haver explicat, on ho podia haver llegit? Quan se'ls expliquen aquestes coses es posen nerviosos, estan en fals. I això no ho hem utilitzat. I també ha faltat pedagogia de cara a l'interior. Hi ha dos monuments que és incompreensible que no existeixin, a Catalunya: un a les víctimes dels bombardejos i un altre que recordi el genocidi cultural. A qualsevol altre lloc del món ja hi serien.

—S'ha parlat del valor pedagògic que po-

Josep Benet i Vicenç Villatoro, en un moment de l'entrevista. Hi ha un risc molt gran d'involució autonòmica. Pensem, que encara ens falten competències per transferir, de les que marca l'estatut. I hi ha un perill d'anar endarrere en la qüestió de l'idioma. Si aboquen diners amb una determinada intenció a Catalunya, poden fer molt de mal, perquè hi ha molts punts febles, grans llacunes que no s'han consolidat prou", afirma l'historiador.

dia tenir el suport de CiU a un govern del PSOE a Madrid. Creu que ha existit aquest valor pedagògic, o que, al contrari, això ha acabat de complicar les coses.

—S'ha de distingir. Una cosa seria el suport de CiU i una altra el suport de la Generalitat, de la institució. I aquí hi ha hagut una certa confusió, potser perquè el president Pujol hi ha tingut un paper molt important. Aquesta confusió no és bona, s'havia d'anar amb compte. Potser deixant la política a Madrid més en mans d'una altra persona, com en Miquel Roca. Perquè, de fet, potser per aquesta confusió, això ha servit per a tornar a despertar els vells dimonis de l'anticatalanisme.

—Deia al començament que la força de Catalunya a l'inici de la transició li venia del prestigi intel·lectual, però també de la unitat. En aquest segon camp, el de la unitat, hi ha alguna possibilitat nova, alguna expectativa, en la situació política catalana de després del 19 de novembre?

—Jo crec que els partits nacionals catalans haurien de tenir un programa comú en alguns grans temes centrals: el finançament, la política cultural, la nacionalització de Catalunya. Això s'ha aconseguit —i ha estat molt important— en el camp de la normalització lingüística. Hauria de ser possible en els altres te-

mes d'interès comú. S'ha avançat en la normalització lingüística, però s'ha avançat molt poc en la normalització nacional. I aquest hauria de ser l'objectiu comú dels partits nacionals catalans.

—*Què hi entén, per partits nacionals catalans?*

—Els que tenen capacitat de decisió a Catalunya. Per tant, hi incloc el PSC i naturalment IC, a més de CDC, UDC i Esquerra. El PP és diferent, perquè, de fet, és una delegació.

—*S'ha de renunciar per tant a pactar-hi aquest programa comú?*

—No, és clar. El programa ha de ser obert a tots. Però no saps què en pots esperar, del PP. Entre més coses, perquè a cada lloc fa una política diferent. Al País Valencià fa una cosa, a les Balears una altra...

—*Per cert, quina impressió personal li va fer José María Aznar quan hi va dinar?*

—Em va fer la impressió d'un xicot nascut enmig de Castella, amb una certa bona voluntat, però que sap que li ve al damunt una cosa molt grossa. Ha tingut un encert: mantenir la unitat d'un PP on hi ha des de l'extrema dreta fins a demòcrates sincers. En va aprenent, i per això és molt important el paper de la gent que l'envolta. La qüestió és si serà prou fort, amb relació a alguna d'aquesta gent, i qui tindrà més influència damunt seu. Pel que fa al PP a Catalunya, crec que té presents els seus problemes, i no em va semblar gaire partidari de posicions com les d'Aleix Vidal-Quadras. Crec que fa més cas de persones com Trias Sagnier.

—*En tot cas, el risc d'una involució autònoma sembla molt present.*

—Hi ha un risc molt gran. Pensem que encara ens falten competències sense transferir, de les que marca l'Estatut. I hi ha un perill d'anar endarrere en la qüestió de l'idioma. Si aboquen diners amb una determinada intenció a Catalunya, poden fer molt de mal, perquè hi ha molts punts febles, grans llacunes que no s'han consolidat prou.

—*I això seria, en bona part, culpa de nosaltres mateixos. De les institucions i de la societat catalana.*

—A Catalunya la tensió nacional ha disminuït. Hem caigut en el parany de la normalitat. Com que es van fer coses, ens

CARME PUÉRTOLAS

“A Catalunya la tensió nacional ha disminuït. Hem caigut en el parany de la normalitat. Ens pensem que ja som un país normal, potser amb alguns petits problemes. I no som un país normal.”

CARME PUÉRTOLAS

pensem que ja som un país normal, potser amb alguns petits problemes. I no som un país normal. Tenim una societat poc estructurada. Tenim pendents problemes d'integració d'una bona part dels ciutadans, que van venir els anys 50, en un moment que la llengua era perseguida. S'ha instal·lat entre nosaltres una visió de l'anar fent i de qui dia passa any empeny, sense tensió. Caldria abandonar tota mena de cofoisme i enfrontar-se, amb serietat i serenitat, amb els problemes tal com són.

—*Aquest gran debat que reclama des del començament, d'on ha de sortir? Qui l'ha de dirigir i quins haurien de ser els seus continguts?*

—No ha de sortir del món polític, sinó del món intel·lectual, del món acadèmic, del món universitari. Els polítics són executors, no tenen temps: a ells, els toca d'executar allò que ha sorgit abans en el camp de les idees. I em preocupa que des del món intel·lectual no s'hagi encetat aquest gran debat. Parlem de com entrar

en una segona etapa, després de la transició, de com es pot crear un estat nou. I això precisament en un moment de mundialització de l'economia i de construcció europea. Per tant, no és un problema només de l'estat espanyol, tot i que l'estat espanyol ha de resoldre, a més, el problema específic de les nacionalitats. Miri, quan discutíem la Constitució espanyola, en un article es deia que l'estat es reservava les coses essencials d'un estat. I algú va proposar d'afegir-hi una llista: la moneda, l'exèrcit, les relacions internacionals... Jo m'hi vaig oposar, i el temps m'ha donat la raó. És ara essencial d'un estat la moneda, quan som a un pas de la moneda única? Què és essencial d'un estat? Com pot ser l'estat espanyol en aquest nou marc europeu i quin paper pot tenir-hi Catalunya? El debat és tan apassionant que de vegades em sap greu que m'hagi agafat personalment tard, una mica massa gran.

Vicenç Villatoro